

No 44 (2020)

P.3

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

ECONOMIC SCIENCES

Hryshchuk N. FINANCIAL ASSURANCE AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF THE COMPETITIVENESS OF SMALL AGRICULTURAL FORMS.....3	Mazur K. IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF STATE GOVERNANCE OF SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT.....31
Zhmurko I. IMPROVEMENT OF INSURANCE SERVICES PROVIDED BY INSURANCE COMPANIES IN THE AGRARIAN SPHERE OF UKRAINE12	Buller E., Tlekhurai-Berzegova L., Chinazirova S., Hotova I. THE PLACE OF THE PERSONNEL TRAINING SYSTEM IN THE PERSONNEL POLICY OF ORGANIZATIONS41
Ivanov S. THE MODEL OF ASSESSING INDICATORS OF PERSONNEL OPERATION IN MANAGING HR- PROCESSES BASED ON FUZZY SETS17	Todosiychuk V., Moroz V. ORGANIZATION AND CONDITION OF INSURANCE ACTIVITIES IN INSURANCE COMPANIES.....43
Gasimova A., Gakhramanova Y., Salmanova K. ROLE OF DIGITAL ECONOMY IN TOURISM DEVELOPMENT.....22	Tomashuk I. ANALYSIS OF COMPONENTS OF ENVIRONMENTALLY SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN THE CONDITIONS OF GLOBAL CHALLENGES ON THE EXAMPLE OF THE VINNYA REGION54
Kisova A. SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AS A FORM OF SOCIAL INNOVATION24	Yurchuk N. FEATURES OF BUSINESS INTELLIGENCE DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATIONS68
Lyskova I. AGILE MANAGEMENT IN THE ASPECT OF ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR DEVELOPMENT27	

ECONOMIC SCIENCES

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Гришук Н.

*Вінницький національний аграрний університет,
асистент*

FINANCIAL ASSURANCE AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF THE COMPETITIVENESS OF SMALL AGRICULTURAL FORMS

Hryshchuk N.

*Vinnitsia National Agrarian University,
assistant*

Анотація

Розглянуто питання фінансового забезпечення господарської діяльності підприємств як фактор розвитку конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано існуючі підходи щодо визначення понять «фінансові ресурси», «фінансове забезпечення». Виокремлено основні принципи, на яких ґрунтується фінансове забезпечення підприємства. З'ясовано, що оцінювання конкурентоспроможності малих аграрних формувань слід проводити не тільки через вплив на неї фінансових ресурсів, а враховувати усі сфери життєдіяльності агроформувань. проведено оглядовий аналіз економічної діяльності та фінансового стану господарств.

Досліджено дані щодо їх кількості, виробництва, збуту, задіяних фінансових ресурсів, наявних ресурсів у користуванні. З метою виявлення оптимальних напрямів державної підтримки досліджено дієвість бюджетного фінансування.

Abstract

The question of financial support of business activity of enterprises as a factor of development of enterprise competitiveness is considered. Existing approaches to the definition of the terms "financial resources", "financial security" are analyzed. The basic principles on which the financial support of the enterprise is based are highlighted. It has been found that the assessment of the competitiveness of small agricultural formations should not only be done because of the impact on it of financial resources, but also take into account all spheres of viability of agricultural formations. The economic activity and financial condition of farms were reviewed.

Data on their quantity, production, sales, involved financial resources, available resources in use are investigated. In order to identify optimal directions of state support, the effectiveness of budget financing was investigated.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансові ресурси, конкурентоспроможність, фактори розвитку конкурентоспроможності підприємства.

Keywords: financial support, financial resources, competitiveness, factors of competitiveness.

Постановка проблеми. Сучасні умови ведення бізнесу в нестабільному зовнішньому середовищі (минула світова фінансова криза, нестабільне політичне становище, стрибки курсів валют тощо) вимагають постійного контролю за ефективністю діяльності підприємства, рівнем його конкурентоспроможності, стійкістю розвитку, фінансовою безпекою підприємства і т. ін. Незадовільна структура капіталу, показників фінансової стійкості підприємств, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, зменшення обсягів виробництва продукції, нестабільність і хаотичний характер розвитку підкреслюють, що за основу вивчення розвитку конкурентоспроможності підприємства має бути узята саме фінансова складова конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень. Питанням фінансового забезпечення господарської діяльності підприємств присвячені роботи як вітчизняних, так і закордонних фахівців у галузі фінансів суб'єктів господарювання, серед яких слід відмітити І.

Бланка, О. Волкова, М. Гончарова, С. Ілляшенка, В. Ковальова, П. Санто, Й. Шумпетера, Є. Шохина та інших. Питанням оцінки ефективності використання фінансового забезпечення присвячено низку робіт зарубіжних і вітчизняних учених-економістів: Г. Александра, Ф. Беа, Г. Герасименко, П. Друкера, Д. Морріса, Д. Олійник, Р. Сайфуліна, Д. Хаймана, У. Шарпа та ін.

Проблеми оцінки формування фінансових ресурсів та їх використання висвітлили такі вчені, як О. Гетьман, А. Загородній, М. Коробов, А. Поддєрьогін, В. Савчук, О. Найдєнко та інші вітчизняні науковці. Питаннями оцінки й управління конкурентоспроможністю підприємств опікувалися Г. Азоев, Н. Давиденко, О. Дуброва, І. Дем'яненко, О. Іванова, С. Клименко, М. Чумаченко, Л.Худолій, В. Юданов та ін.

Аналіз робіт вітчизняних і зарубіжних економістів дозволив зробити висновок, що, незважаючи на таку кількість робіт, питанням оцінки

впливу фінансового забезпечення на конкурентоспроможність підприємства потрібно зосереджувати все більше уваги та шляхи вирішення проблем. Зазначене зумовило актуальність обраної теми та мету дослідження.

Мета статті полягає у визначенні та аналізі основних підходів щодо сутності фінансового забезпечення підприємства та його впливу на конкурентоспроможність малих аграрних формувань.

Виклад основного матеріалу. Проведений моніторинг використовуваного в економічній літературі й практичному вжитку фінансового менеджменту дефініції «фінансове забезпечення» виявив неоднозначність її інтерпретації. Розбіжності у визначенні фінансового забезпечення підприємства дозволили виокремити науковцями підходи до тлумачення сутності та наведення різними науковими напрямками.

Значна кількість науковців є прихильниками розуміння фінансового забезпечення, як виділення фінансових ресурсів на певні потреби господарюючого суб'єкта, при чому зауважують, що існує значна незадоволена потреба у таких ресурсах. У зв'язку із цим, виокремлюють забезпечувальну і регулятивну дію фінансового забезпечення. Сутність забезпечувальної дії виявляється у покритті поточних потреб за рахунок визначення джерел їх фінансування. Регулятивна дія, яка є активною, реалізується шляхом використання достатнього обсягу фінансових ресурсів, що покривають потребу, що виникла [1]. Щодо визначення економічної сутності фінансових ресурсів вченими встановлено переваги, які поділяються на два підходи, та ґрунтуються на розподільній та відтворювальній концепціях фінансів. Прихильниками розподільної концепції фінансів підтримується позиція виникнення фінансів у процесі розподілу та перерозподілу вартості сукупного суспільного продукту та національного доходу, основними функціями яких слугує розподільча й контрольна. Інші науковці-прихильники відтворювальної концепції відносять існування фінансів до всіх стадій відтворювального процесу, включаючи і стадії виробництва товарів та їх обміну.

Досліджуючи поняття «фінансові ресурси» В.

В. Буряковський, під фінансовими ресурсами розуміє грошові кошти, що акумульовані в фондах цільового призначення для здійснення відповідних витрат [2, с. 87].

С. В. Хачатурян під фінансовими ресурсами уявляє частину коштів підприємства, які формуються в результаті розподілу створеного продукту, можуть бути як у фондовій, так і нефондовій формах, а також спрямовуються на здійснення розширеного виробничого відтворення [3, с. 81].

І. П. Арнаут окреслює сутність фінансових ресурсів в якості прояву фінансових відносин, через їх носії та як складову, що забезпечує відтворювальний процес на всіх стадіях здійснення, та у всіх формах вияву [4, с. 111].

Досить вдалим й оригінальним є бачення особливостей конструкції поняття «фінансові ресурси» професора Н.М. Давиденко, яка в першу чергу здійснює теоретичне обґрунтування місця, ролі та значення фінансових ресурсів, розглядаючи фінанси як економічну категорію, яка окремо позиціонується [5, с. 271].

Фінансові ресурси можна застосовувати в якості управлінського інструменту, виходячи із впливу їх на виробничі процеси. Вони характеризуються матеріальними ознаками із різними значеннями та рівнями ліквідності. Згідно з відтворювальною теорією, саме цей аспект уможливує прояв фінансових ресурсів на всіх етапах виробничого відтворення [6].

Л. М. Худолій зазначає, щоб найповніше задовольняти потреби підприємств у фінансових ресурсах як процесу забезпечення діяльності суб'єкта господарювання шляхом застосування різних методів, нагальним є використання різних інструментів. Необхідно орієнтувати фінансових менеджерів на перманентний пошук найефективніших із них, прилаштовуватись до вимог кредиторів, з тим, щоб найповніше задовольняти потреби підприємств у фінансових ресурсах [7, с. 13].

Сучасні трактування фінансових ресурсів пропонує Фатхутдінов Р. [8, с. 13], який трактує фінансові ресурси підприємства як грошовий капітал, що вкладений у підприємство для одержання доходів і прибутку.

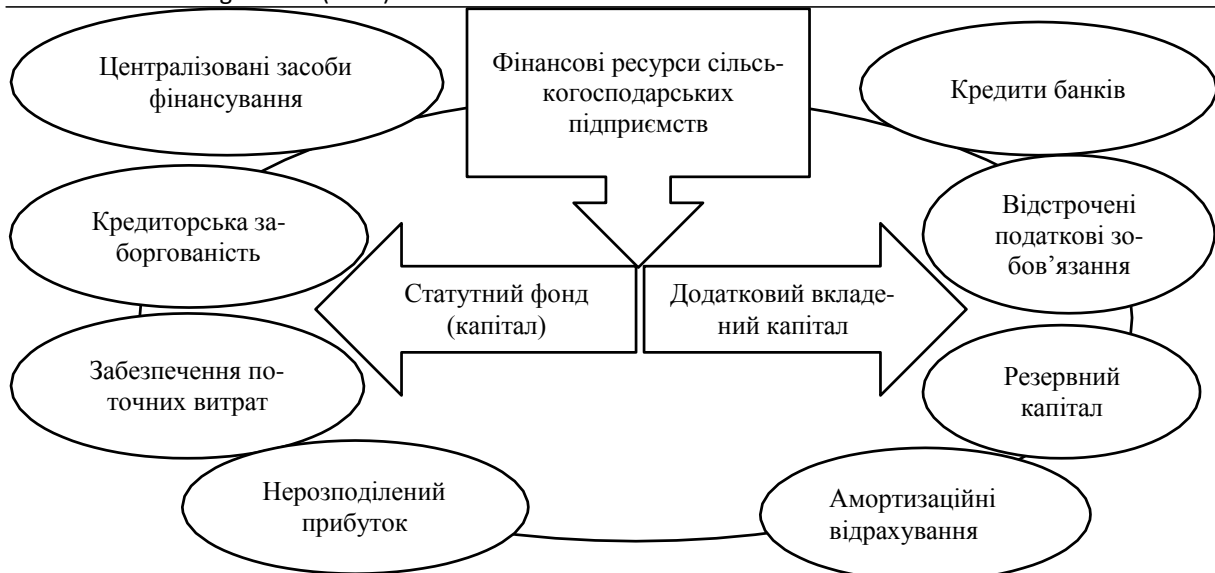

Рис.1. Складові фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств

На основі проведеного нами аналізу можна констатувати, що фінансовим ресурсам сільськогосподарського підприємства властиві певні ознаки, які виражають грошові відносини, залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів, які можна систематизувати наступним чином (рис. 1). Тобто, у формах фінансової звітності підприємств презентуються їх капітал та зобов'язання, що присутні в господарському обороті, а не фінансові ресурси в первинній формі.

Для суб'єкта господарювання всі фінансові ресурси, якими він володіє та розпоряджається є зобов'язаннями, у зв'язку із тим, що вони вкладені, залучені або позичені. Їх вид визначається статусом суб'єктів від яких вони надходять [6].

Це дає підстави нам стверджувати, що фінансовим базисом фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств виступають фінансові ресурси, у всій своїй різноманітності прояву їх сутності та значення. Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств знаходиться у нерозривному зв'язку із фінансовими аспектами діяльності їх структурних підрозділів. Специфіка діяльності цих складових є визначальною у формуванні їх джерел, здійсненні нагромаджень, напрямках використання, обсягах трансформації. Такі підходи є доцільними в організації процесів бюджетування і прогнозування виробничих процесів, діагностики стану використання фінансових ресурсів, для визначення результатів здійснення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

С.В. Онишко підходить з точки зору цілісності до фінансового забезпечення та трактує його як певну технологію власного фінансового забезпечення та здатність до накопичення фінансових ресурсів з метою їх подальшого відтворення [9, с. 10]. Автор виявляє основний проблемний аспект у відсутності значних обсягів власних фінансових ресурсів.

Л.В. Дікань та Ю.О. Голуб пропонують бачення фінансового забезпечення діяльності підприємств як сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат підприємства фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища» [10, с.65].

На думку С.В. Усенко, «...фінансове забезпечення - це фінансове управління капіталом підприємства та діяльністю, що пов'язана з його залученням, розміщенням та використанням» [11, с.16]. Таке бачення фінансового забезпечення ґрунтується на виявленні джерел формування та векторів використання фінансових ресурсів підприємства. Продовжуючи думку попереднього автора, Міщук О.В. дає визначення, відштовхуючись від фінансування, результативною метою якого є економічне зростання та презентує фінансове забезпечення як «...комплекс заходів по забезпеченню економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування. Фінансове забезпечення не функціонує відокремлено від фінансування, яке пов'язано з визначенням необхідної кількості фінансових ресурсів для фінансового забезпечення економічного зростання» [12, с.10].

Як зазначає Н.М. Давиденко, в динамічному фінансовому середовищі, в яких функціонують аграрні формування періодична оцінка джерел фінансового забезпечення у регіональному розрізі служитиме орієнтиром для користувачів фінансової інформації (інвесторів, кредиторів, органів виконавчої влади в аграрному секторі та ін.), сприятиме з'ясуванню фінансово-економічного стану та перспектив розвитку суб'єктів господарювання сільськогосподарської продукції, реалізації відповідних заходів [5, с.279].

У межах нашого дослідження на нашу думку, фінансове забезпечення - це процес акумуляції капіталу суб'єктами господарювання, його подальшого розподілу і цільового використання для забезпечення рентабельної роботи підприємства в

динамічному фінансовому середовищі та своєчасного й повного задоволення потреб суспільства.

Малі аграрні формування відіграють суттєву роль у розвитку продуктивних сил та забезпеченні продовольчої безпеки країни. Їхня поява в середині 90-х рр. минулого століття й збільшення кількості дотепер стало свідченням того, що економічно активне сільське населення надало перевагу організаційно-правовій формі підприємництва на селі, легітимізованій на законодавчому рівні. Фермерське господарство, як господарство, що за структурованим поділом належить до малих аграрних формувань, згідно Закону України «Про фермерське

господарство» від 19.06.2003 р. № 973-IV, це форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства. Товарне селянське господарство – це форма організації аграрного виробництва, здійснюваного працею членів сім'ї на основі їх приватної власності згідно Закону про особисте селянське господарство від 15.05.2003 р. № 742-IV.

Таблиця 1

Кількість та структура господарських суб'єктів у сільському господарстві України, 2014-2018 рр.

Суб'єкти господарювання	2014		2015		2016		2017		2018	
	од.	в.п.	од.	в.п.	од.	в.п.	од.	в.п.	од.	в.п.
Господарські товариства	7750	16,8	7721	17,0	8700	18,2	6967	15,3	6814	15,1
Приватні підприємства	3772	8,2	3627	8,0	3752	7,9	3215	7,1	3887	8,6
Кооперативи	674	1,4	596	1,3	738	1,5	448	1,0	496	1,1
Фермерські господарства	33084	69,7	32303	71,2	33682	70,6	34137	74,9	33164	73,5
Державні підприємства	228	0,6	241	0,5	222	0,5	199	0,4	180	0,4
Підприємства інших форм господарювання	691	3,0	891	2,0	603	1,3	592	1,3	587	1,3
Усього	46199	100,0	45379	100,0	47697	100,0	45558	100,0	45128	100,0

Джерело: Державна служба статистики України

При цьому фермерські господарства є найбільш усталено визнаною та дослідженою формою малого підприємництва, які займають майже 74 в.п. за станом на 2018 р. у загальній кількості підприємств, які здійснюють сільськогосподарську діяльність (табл. 1).

Тому їх конкурентоспроможний розвиток має

пріоритетне значення як у формуванні макроекономічних показників, так і визначає високу результативність їх функціонування та рівень добробуту власників, найманих працівників і сільських громад.

У Вінницькій області протягом 2015–2018 рр. кількість фермерських господарств зростає з 2021 до 2198, тобто на 8,7 в.п. (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість та ресурсне забезпечення фермерських господарств Вінницької області, 2015-2018 рр.

Показник	2015	2016	2017	2018	2018 до 2015, в.п.
Кількість фермерських господарств, од.	2021	2095	2173	2198	8,7
Площа закріплених с.-г., тис. га	251,3	239,1	246,3	253,4	0,8
у тому числі ріллі	246,1	234,6	241,1	249,7	1,5
Рівень розораності с.-г., %	97,9	98,1	97,9	98,5	x
Припадає на одне фермерське господарство с.-г., га	124,3	114,1	113,3	115,3	-7,8

Джерело: Матеріали департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації

Деяко вищими темпами збільшувалася площа закріплених за ними сільськогосподарських угідь. Впродовж 2015-2018 рр. змінювався показник рівня розораності сільськогосподарських угідь, з 97,9 в.п. у 2015 р. до 98,5 в.п. у 2018 р. Проте зменшився за цей період середній розмір фермерського господарства Вінницької області за площею використовуваних сільськогосподарських угідь - з 124,3 до 115,3 га, або на 7,8 в.п..

Ефективність використання землі та конкурентоспроможність суб'єктів товарного виробництва відображаються у показниках виробництва валової продукції. Її позитивна динаміка у фермерських господарствах є підтвердженням конкурентоспроможності даної форми аграрного підприємництва з огляду на порівняно більший темп приросту ніж в інших сільгоспідприємствах.

Враховуючи статистичні дані щодо динаміки

кількості фермерських господарств (незначне коливання кількості аграрних підприємств та позитивний відрив від них фермерських господарств), можна стверджувати, що підприємливим селянам та членам їхніх сімей порівняно легше вийти на сільськогосподарські ринки, розпочавши товарне виробництво продукції саме у статусі фермерського господарства.

Позитивні зрушення спостерігаються також

у структурі виробництва сільськогосподарської продукції. У 2018 р. порівняно із 2014 р. фермерські господарства України збільшили обсяги виробництва продукції рослинництва на 32,3в.п., що підтверджує їх загальну конкурентоспроможність у рослинництві порівняно з усіма аграрними підприємствами, зростання виробництва в яких склало 18,2в.п..

Таблиця 3

Обсяг валової продукції, виробленої сільськогосподарськими підприємствами та фермерськими господарствами України, 2014-2018 рр., млн. грн.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2014, +/-
Сільськогосподарські підприємства						
Валова продукція – усього, млн. грн.	139058,4	131918,6	145119,0	140535,2	158306,5	13,8
продукція рослинництва	105529,5	99584,7	113392,6	108601,1	124719,0	18,2
продукція тваринництва	33528,9	32333,9	31726,4	31934,1	33687,5	0,5
з них фермерські господарства						
Валова продукція – усього, млн. грн.	19188,8	17 565,4	22101,4	21743,1	25118,9	30,9
продукція рослинництва	17847,0	17565,4	20705,3	20338,8	23619,6	32,3
продукція тваринництва	1341,8	1343,9	1396,1	1404,3	1499,3	11,7

Джерело: Державна служба статистики України

У той же час фермерські господарства, які займаються тваринництвом, у 2018 р. - 1499,3 млн. грн., але з 2014 р. відбувся суттєвий темп його приросту – 11,7в.п., тоді як усі аграрні підприємства виробили 33687,5 млн. грн. валової продукції тваринництва, а темп приросту виробництва якої склав 0,5в.п. (табл. 3).

Таким чином, наявні випереджаючі темпи приросту виробництва продукції тваринництва і рослинництва фермерськими господарствами у порівнянні з відповідними показниками усіх підприємств. Це ще раз підтверджує, що хоч сільгоспідприємства зберігають статус лідерів у

виробництві продукції рослинництва. Динаміка статистичних показників свідчить про постійну тенденцію до випереджаючих темпів нарощування її виробництва у фермерських господарствах, що підтверджують результати, проведені згідно методики аналізу [13], та константують найвищу достовірність (за коефіцієнтом кореляції). Формат лінії тренду лінійний, рівняння $y=31767x + 2307,3$, коефіцієнт кореляції $R^2=0,9949$. Результати рівняння відобразимо в графіку підбору:

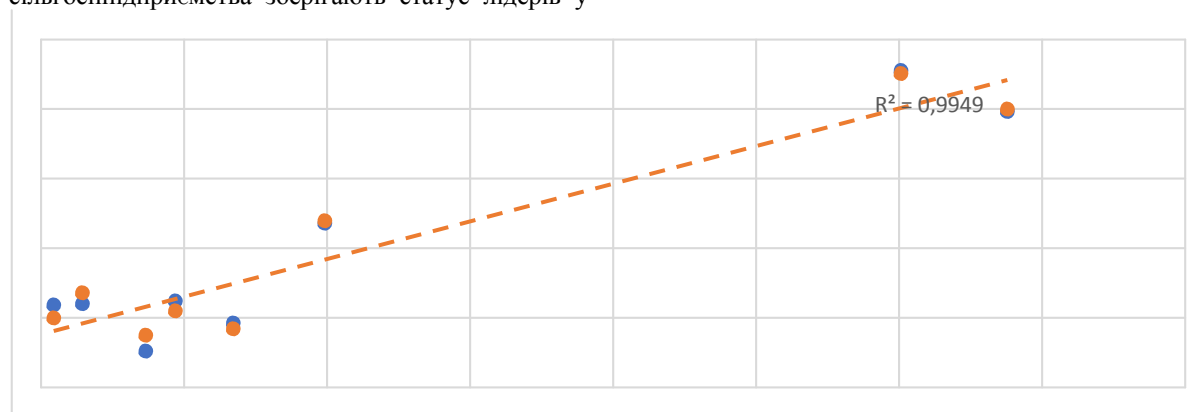

Рис. 2. Результати кореляції показників виробництва малих аграрних підприємств

Обсяги виробництва господарств (як і с.-г. підприємств в цілому) свідчать про надання переваги в рослинництві. Тваринництво у фермерських господарствах розвивається повільно, але зі стабільним нарощуванням виробничих обсягів, що також відображає їх поступальні кроки на відповідному ринку.

У структурі виробництва валової продукції

сільського господарства динаміка частки валової продукції, що вироблена фермерськими господарствами України також демонструє стійку тенденцію до зростання: 2014 р. – 7,6в.п., 2015 р. – 7,9в.п., 2016 р. – 8,7в.п., 2017 р. – 8,7в.п., 2018 р. – 9,3в.п..

Порівняно із 2014 р. у 2018 р. відбулося її зростання на 30,9в.п.. Це свідчить про повільне,

але стабільне нарощування темпів виробництва та реалізації сільгосппродукції фермерськими господарствами на аграрному ринку України.

З певними застереженнями зазначені показники можна розглядати як частку аграрного ринку, яку займають фермерські господарства. У 2018 р. вона склала 9,3 в.п. і порівняно з сільгосппідприємствами в цілому (57,0 в.п.) та господарствами населення (43,0 в.п.) є порівняно малою, проте постійно зростаючою.

На наш погляд, вона відображає також проблеми надійності відповідних статистичних показників, оскільки розрахунок валової продукції господарств населення проводиться на базі нерепрезентативних даних про умовне (приписуване їм) виробництво на присадибних ділянках, без

урахування порівняно низького рівня урожайності, товарності продукції та за середніми цінами її реалізації сільгосппідприємствами.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що поступово зростаюча частка фермерських господарств у виробництві продукції в цілому свідчить про їх значущість та поступальну конкурентоспроможність на ринках сільськогосподарської продукції, навіть з урахуванням недосконалої інституційної бази діяльності різних груп товаровиробників, що може сприяти її зниженню.

У 2016-2018 рр. фермерські господарства Вінницької області зуміли суттєво збільшити обсяги виробництва валової продукції – з 1768,3 в 2016 р. до 2036 млн. грн. в 2018 р., або на 151 в.п. (табл. 4).

Таблиця 4.

Валова продукція сільського господарства у фермерських господарствах Вінницької області, 2016-2018 рр.

(у постійних цінах 2010 р.)

Показник	Роки			Відхилення 2018/2016	
	2016	2017	2018	+/-	в.п.
Валова продукція – усього, млн. грн.	1768,3	1662,6	2036,0	267,7	15,1
у т. ч. продукція рослинництва	1694,3	1586,5	1957,1	262,8	15,5
продукція тваринництва	74,0	76,1	78,9	4,9	6,6
Структура валової продукції фермерських господарств, %					
Валова продукція – усього, млн. грн.	100,0	100,0	100,0	х	х
у т. ч. продукція рослинництва	95,8	95,4	96,1	0,3	х
продукція тваринництва	4,2	4,6	3,9	-0,3	х
До загального обсягу сільськогосподарського виробництва усіма категоріями господарств області, %					
Валова продукція – усього, млн. грн.	8,3	8,1	9,0	0,7	8,4
у т. ч. продукція рослинництва	11,7	11,6	12,6	0,9	7,8
продукція тваринництва	1,1	1,1	1,1	-	-

Джерело: Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації

Обсяги виробництва продукції рослинництва у Вінницькій області впродовж 2016-2018 рр. зросли на 15,5 в.п., а продукції тваринництва – на 6,6 в.п.. Таке збільшення обсягів виробництва продукції призвело до того, що питома вага фермерських господарств у загальному обсязі сільськогосподарського виробництва Вінницької області за часовий лаг 2016-2018 рр зросла з 8,3 в.п. до 9,0 в.п. Свідченням чого є господарська діяльність фермерського господарства «Господар -С» .

Дані звіту про фінансові результати засвідчують, що підприємство працює прибутково, хоча і в 2018 році показник чистого прибутку зменшився на 1084,4 тис.грн. Стосовно чистого доходу

від реалізації продукції (культур) - є тенденція до зростання, що демонструє збільшення обсягів врожаю культур та ціну на них. В 2016 році чистий дохід від реалізації продукції становив 9152, 9 тис.грн, в 2017 році – 10275,5, а в 2018 році 11661 тис.грн.

Витрати також збільшились з 8702,9 тис.грн в 2016 р. до 11536,7 тис.грн., в 2018 р. Так як збільшилась ціна на насіння, ресурси, оброблення культур, на добрива та оплату працівникам. Для графічного відображення даних зображено динаміку змін наглядно.

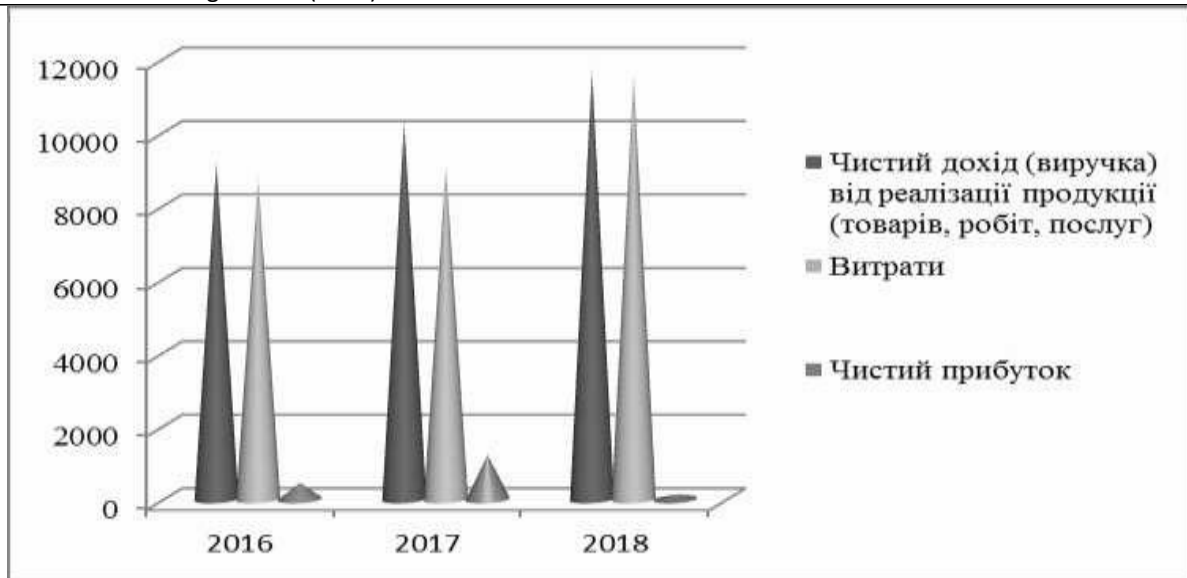

Рис.3. Динаміка основних показників фінансової діяльності ФГ «Господар - С»(2016-2018рр.)

Показники рис.3 свідчать про те, що чистий дохід від реалізації продукції майже однаковий з витратами підприємства. В 2017 р. є відчутна

різниця між даними показниками і тоді і чистий прибуток мав краще значення.

Таблиця 5

Аналіз фінансових показників ФГ «Господар - С»

№ з\п	Показники	Значення показника	Роки		
			2016	2017	2018
1	Рентабельність активів	> 0 Збільшення	3,12	7,14	9,98
2	Рентабельність власного капіталу	> 0 Збільшення	5,13	51,57	1,93
3	Рентабельність діяльності	> 0 Збільшення	4,92	11,76	1,07
7	Коефіцієнт фінансової стійкості	Збільшення	0,63	7,82	1,64
8	Коефіцієнт покриття	> 1 Збільшення	1,35	16,97	9,40
9	Коефіцієнт загальної ліквідності	Збільшення	1,35	16,97	1,18
10	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 - 0,35	0,01	0,01	0,05

Зовнішній фінансовий аналіз орієнтований на відкрити фінансову інформацію підприємства і передбачає використання типових (стандартизованих) методик. Розраховано основні фінансові показники (табл.5).

На короткострокову ліквідність або платоспроможність ФГ«Господар - С» впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність. Це і якісний і кількісний показник ефективності діяльності всякого підприємства. До основних показників рентабельності, які використовуються у ході аналізу фінансового стану підприємства, належать:

- Коефіцієнт рентабельності активів (даний показник збільшується на підприємстві, що є позитивною динамікою);

- Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників й акціонерів й є одним з

основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат. Так в 2017 р. даний показник мав велике значення і становив 51,57. В 2018 році рентабельність власного капіталу стрімко впала на рівень 1,93, на це вплинуло кредити в банках та збільшення поточної заборгованості);

- Коефіцієнт рентабельності діяльності (Показник знизився в порівнянні з 2017р. на 10,6 позицій, що свідчить про зменшення ефективності господарської діяльності підприємства).

- Коефіцієнт фінансової стійкості показує частку фінансування, яку ФГ «Господар - С» може витратити впродовж тривалого часу, і вимірюється відношенням загальної суми власних джерел фінансування та довготермінових кредитів і позик до суми сукупного капіталу – оптимальним вважають показник 0,5-0,7. В нашому випадку даний показник дорівнює 1,64,

Коефіцієнт покриття значно перевищує нор-

мативне значення (1-3), що є ознакою неефективної структури активів, тобто залучення зайвих оборотних активів. Це веде до зниження показників ефективності використання активів.

Коефіцієнт загальної ліквідності значно переважає нормативний показник, що свідчить про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Майже всі показники підприємства лежать в межах але в порівнянні 2018 рік з 2017 р., то останній був найкращим в досліджуваному періоді.

Дані ФГ «Господар - С» є фінансово незалежними, однак характеризуються недостатньою

фінансовою стійкістю. Позикові кошти в оборот залучаються помірно, що дозволяє збільшувати обсяги виробництва без загрози для фінансової автономії підприємств. Основна частина коштів капіталізована (вкладена в основні активи). Підприємство забезпечене власними оборотними засобами, загальна ліквідність знаходиться в межах нормативного рівня.

ФГ «Господар - С» для оптимального використання транспортного парку й подальшого успішного господарювання придбало перевантажувальний бункер накопичувач ПБН-30.

Таблиця 6

Відшкодування від вартості закупленої техніки

Отримувач часткової компенсації вартості техніки та обладнання	Код за ЄДРПОУ/серія та номер паспорта	Завод-виробник	Вид і марка техніки	Кількість, шт	Вартість техніки (без ПДВ), грн	Загальна вартість техніки (без ПДВ), грн	Сума коштів, що підлягає частковій компенсації, грн
Фермерське господарство "Господар-С"	35346332	ТОВ "ЗАВОД КОБЗАРЕН КА"/ 19344937	Перевантажувальний бункер накопичувач ПБН-30	1	862 333,33	862 333,33	129 350,00

За програмою здешевлення техніки відшкодування одержали 1830 господарств України, у т.ч. на Вінниччині – 163, і закуплено 2900 одиниць техніки. Сума відшкодування склала 211 млн грн, з них аграрії Вінниччини отримали 16 млн. грн. Загалом, за результатами реалізації бюджетних програм підтримки аграріїв у 2018р. Вінницька область посіла друге місце після Миколаївської за кількістю наданої фінансової підтримки фермерам, якою скористалося 411 фермерських господарств із 2350 зареєстрованих (17,5%) у області. Окрім того, ФГ «Господар - С» отримало часткову компенсацію 15 в.п. від вартості закупленої техніки (табл.6).

На сьогодні державою передбачено щонайменше 8 програм підтримки фермерства. Однією з них є програма компенсації відсотків за кредитами. За час дії програми (станом на 01.06.2019р.) за такою компенсацією звернулися 154 аграрії-клієнти Ощадбанку. Частина з них (80%) отримали кредити на придбання техніки та обладнання. Решта 20% звернень була щодо компенсацій за кредитами на поповнення обігових коштів.

Фінансова підтримка надається виключно фермерським господарствам, у власності чи користуванні яких перебувають землі с/г призначення. У 2019 році спростили вимоги до одержувачів компенсації, зокрема скасували обмеження щодо розмірів земельного фонду у власності та/або користуванні, а також збільшили граничний розмір виручки від реалізації продукції за останній рік до 20 млн грн.

За словами Т.Висоцького, основні критерії єдині для всіх позичальників - досвід ведення діяльності для аграріїв не менш як 2 маркетингових роки

та позитивна кредитна історія. Одержувач може скористатися компенсацією не більш як за одним короткостроковим та одним середньостроковим кредитом за період дії програми (всього може бути дві паралельні заявки). Щоб отримати компенсацію за рахунок бюджету 2019 року, заявки до банку потрібно подати до 1 грудня 2019-го, а реєстр на компенсацію відсотків за грудень буде подано банком до Мінагрополітики до 10 лютого 2020 року.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Для покращення діяльності ФГ «Господар - С» варто, у першу чергу, оптимізувати структуру капіталу, збільшивши обсяги довгострокових позик, які мають бути спрямовані на поліпшення техніко-технологічної бази. Це дозволить не тільки підвищити фінансову стійкість, але й позитивно вплине на результати діяльності в майбутньому. Важливо також перерозподілити кошти між основним і оборотним капіталом у бік зростання останнього, збільшивши таким чином його мобільність.

Утім ці зміни не можна вважати кардинальними, адже, як і раніше, роль фермерських господарств у підтриманні продовольчої безпеки Вінницької області залишається незначною (на відміну від європейських країн, входження до союзу яких є ключовим національним пріоритетом).

Часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими послугами, фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, здешевлення кредитів, додаткова фінансова підтримка сімейних фермерсь-

ких господарств є своєчасним дієвим меседжем розвитку конкурентоспроможності малих аграрних формувань. Особливим мегатрендом є середньостроковий кредит, тобто терміном до 3 років, який можливо використати для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва. Це техніка й обладнання без обмеження щодо країни виробництва. Також під компенсацію підпадають кредити на здійснення витрат, пов'язаних із будівництвом і реконструкцією виробничих об'єктів сільськогосподарського призначення. Задля покращення фінансового забезпечення малих аграрних формувань варто вдосконалити процеси комунікації, адаптації зарубіжного досвіду державної підтримки та сформуванню відповідну державну політику. Перспективи подальших досліджень полягатимуть в напрацюваннях із впровадженням досвіду європейських країн щодо розвитку фермерського руху, а також сільськогосподарської кооперації й методики визначення їхнього фінансового стану. Подальший розвиток сільського господарства в Україні та аграрного виробництва, зокрема, потребує значних обсягів щорічних капіталовкладень. Сьогодні більша їх частина здійснюється за рахунок коштів аграрних підприємств, що не дає змоги повною мірою забезпечити ефективність проведення аграрних реформ та активізацію розвитку сільського господарства. Тому нарощувати обсяги інвестиційних ресурсів у аграрну сферу необхідно за рахунок інших джерел фінансування. Головними перспективними напрямками щодо фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств є комплекс заходів з боку держави та банківської системи, спрямованих на розвиток дійового інтеграційного механізму взаємодії з аграрним сектором економіки; збільшення обсягів фінансової підтримки підприємств АПК через застосування всіх можливих джерел для залучення капіталу, в тому числі і залучення іноземного капіталу. Ефективність державної фінансової підтримки аграрним підприємствам може бути досягнута, якщо бюджетні кошти виділятимуться прозоро за прогнозованими, наперед інформованими напрямками на постійній довготерміновій основі та у точно передбачених обсягах.

Список літератури

1. Гудзь О.Є. Сучасний вимір фінансового забезпечення виробничої діяльності агроформувань / О.Є. Гудзь // Облік і фінанси АПК. – 2009. №2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Oif_apk/2_009_2/2_Gudz.pdf
2. Буряковський В.В. Фінанси підприємств: Учебний посібн. / В.В. Буряковський, В.Я. Кармазін, С.В. Каламбет; за ред. В.В. Буряковського. - Дніпропетровськ: Пороги, 1998. - 246 с.
3. Хачатурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С.В. Хачатурян // Фінанси України. – 2003. -№4 – С. 77-81.
4. Арнаут І.П. Дослідження підходів щодо дефініції конкурентоспроможності підприємства/І.П. Арнаут // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3. – С. 111-114.
5. Давиденко Н.М. Фінансове забезпечення розвитку корпоративного управління в аграрному секторі економіки України [Монографія] /Н.М. Давиденко .-К.: ЦП «Компринт».– 2013. – 430 с.
6. Зеліско І.М. Особливості управління фінансовими ресурсами агропромислових компаній України / І.М. Зеліско // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2014. - Вип. 200(3). - С. 34-39.
7. Худолій Л.М., Файчук О.В., Файчук О.М. Перспективи банківського кредитування інноваційних проектів в агропродовольчому виробництві України: монографія. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2014. 267 с.
8. Фатхутдінов Р.А. Конкурентоспроможність організації в умовах кризи: економіка, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдінов. – М.: Видавничо-книжкоторговий центр «Маркетинг», 2002. – 892 с. Аналіз регуляторного впливу до проекту Закону України «Про внесення змін до митного кодексу України». Режим доступу:<https://ligazakon/>
9. Онишко С.В. Механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України : автореф. дис. ... д-ра. наук : 08.04.01 / С.В. Онишко; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. – К., 2004. – 32 с.
10. Дікань Л.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела /Л.В. Дікань, Ю.В. Голуб// Економіка розвитку.-2007.- №3 .-С.65-68
11. Усенко С.В. Экономические аспекты развития малого предпринимательства в Украине / С.В. Усенко // Экономика и управление. - 2001.-№6 (31) .с.16-17.
12. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект / О.В. Міщук // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – Сімферополь, 2011. - №2. - С. 9-12.
13. Катан Л.І., Васильєва Н.К., Вініченко І.І. Інституційне забезпечення фінансування сталого розвитку аграрної сфери України. Вісник Дніпропетровського університету. 2016. Т. 24, вип. 7. С. 207-214.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
15. Офіційний сайт Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://www.vin.gov.ua/dep_apr/ahropromyslovyi-kompleks/382-ekonomika-apk

No 44 (2020)

P.3

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com